УДК 336.24.07:343.35](438)«1920/1927»

DOI: https://doi.org/10.35774/gsip2024.01.020

Андрій КЛІШ
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6074-6064
Микола МОСКАЛЮК
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4122-5834

ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ МИТНИМИ ОРГАНАМИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (1920–1927 рр.)

Анотація. У статті досліджено зловживання службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої у 1920–1927 рр. Окреслена проблематика практично не висвітлена в українській історичній науці, тому й потребувала цілісного і системного аналізу. Становлення митних органів Другої Речі Посполитої відбувалося у складних умовах відновлення її державності. Цілком закономірно, що це відобразилося і на організації митних органів. Такі негативні прояви в діяльності митних структур, як-от: зловживання службовим становищем, що проявлялося у зменшенні надходжень до державного бюджету, додаткових й необґрунтованих нарахуваннях сплати податку, відсутності загальнодоступної інформації щодо термінів дії пільгових умов експорту та імпорту товарів і вантажів, «різночитань» нормативно-правової документації тощо були наслідком, з одного боку, відсутності на початковому етапі формування достатньо кваліфікованих фахових кадрів, їх низького матеріального становища, з іншого – слабкого контролю з боку інспекторатів митної варти, «Дирекції мит у Львові» та Департаменту мит Міністерства фінансів.

Зважаючи на масові прояви зловживань службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої у зазначений період, влада намагалася кардинально змінити ситуацію виключно адміністративними і дисциплінарними стягненнями, однак упродовж окресленого періоду її так і не вдалося суттєво її

© Андрій Кліш, Микола Москалюк, 2024

покращити. Конкретні дії інспекторатів митної варти, «Дирекції мит у Львові» та Департаменту мит Міністерства фінансів в подоланні зловживань службовим становищем, зазвичай, ґрунтувалися на перевірці посадової документації, намаганні притягнути винних до адміністративної відповідальності. Як свідчить аналіз архівних справ, такі випадки не були масовими, а окремими фактами. Проблема полягала в тому, що як фізичним, так і юридичним особам, було доволі складно довести зловживання службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої, позаяк службовці використовували потужний бюрократичний апарат, значну кількість інструктивних листів, розпоряджень, тарифних сіток щодо сум оподаткувань експорту чи імпорту товарів чи вантажів. Частково вирішити назрілу проблему мали змогу лише ті підприємства або підприємці, які наймали фахових адвокатів, які в судовому порядку доводили неправомірність дій митних органів. На нашу думку, це передусім пов'язано з сумою додаткових нарахувань митними органами сплати податків, коли вартість послуг адвокатів її не перевищувала.

Ключові слова: Друга Річ Посполита, митні органи, службове становище, зловживання, міжвоєнний період.

Andrii KLISH
Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6074-6064
Mykola MOSKALIUK
Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4122-5834

ABUSE OF THE OFFICIAL POSITION BY THE CUSTOMS AUTHORITIES OF THE REPUBLIC OF POLAND (1920–1927)

Abstract. The article examines the abuse of official position by the customs authorities of the Republic of Poland in 1920–1927. The outlined problem is practically not covered in Ukrainian historical science, therefore it required a holistic and systematic analysis. The formation of the customs authorities of the Republic of Poland took place in the difficult conditions of the restoration of its statehood. It is quite natural that this was reflected in the organization of customs authorities. Such negative manifestations in the activities of customs structures, such as: abuse of official position, which manifested itself in the reduction of revenues to

the state budget, additional and unfounded tax payments, the absence of publicly available information on the terms of validity of preferential conditions for the export and import of goods and cargo, “different readings” regulatory and legal documentation, etc., were the result, on the one hand, of the lack of sufficiently qualified professional personnel at the initial stage of formation, their low financial status, and on the other hand, weak control by the inspectorates of the customs guard, the «Directorate of Customs in Lviv» and the Customs Department of the Ministry of Finance.

Taking into account the massive manifestations of abuse of official position by the customs authorities of the Republic of Poland in the specified period, the authorities tried to radically change the situation exclusively with administrative and disciplinary sanctions, but during the outlined period it was not possible to significantly improve it. The specific actions of the inspectorates of the customs guard, the «Directorate of Customs in Lviv» and the Department of Customs of the Ministry of Finance in overcoming abuses of official position were usually based on the inspection of official documents, efforts to bring the guilty to administrative responsibility. As evidenced by the analysis of archival records cases, such cases were not mass, but individual facts. The problem was that it was quite difficult for both individuals and legal entities to prove the abuse of their official position by the customs authorities of the Republic of Poland, since the officials used a powerful bureaucratic apparatus, a significant number of instruction letters, orders, tariff grids regarding the amounts of taxes on exports or imports of goods or cargo. Only those enterprises or entrepreneurs who hired professional lawyers who proved the illegality of the actions of the customs authorities in a court of law were able to partially solve the looming problem. In our opinion, this is primarily related to the amount of additional charges by customs authorities for tax payment, when the cost of lawyers’ services did not exceed it.

Key words: the Republic of Poland, customs authorities, official position, abuse, interwar period.

Постановка проблеми. Основне призначення митних органів – наповнення державної скарбниці та контроль за імпортом та експортом товарів і вантажів. Власне від їх ефективності залежав і залежить розвиток господарства, торговий економічний баланс, забезпечення громадян товарами і продуктами, врешті-решт, соціальна стабільність в суспільстві. Тому зловживання службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої в окреслений період негативно відобразилося на іміджі відновленої держави, дискредитувало її митну і фіскальну політику.

Аналіз досліджень та публікацій. Варто констатувати, що на сьогодні задекларована нами наукова проблема практично науковцями не вивчалася. Частково ті чи інші загальні аспекти досліджуваної проблеми вивчали [Сай, 2011], [Русенко, 2012], [Кулик, 2022–2023] та інші автори. Власне невивченість наукової тематики актуалізує її наукову новизну. Основу джерельної бази

становлять архівні матеріали фонду 162 «Дирекція мит, м. Львів. 1922–1939 рр.» Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України).

Мета дослідження – проаналізувати особливості зловживань службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої упродовж 1920–1927-х рр.

Виклад основного матеріалу. Зловживання митними органами Другої Речі Посполитої в досліджуваний період призводили до масових звернень підприємств та підприємців до «Дирекції мит у Львові», якій підпорядковувалися усі митниці на території Краківського, Львівського, Станіславівського і Тарнопільського воєводств. Зокрема, до згадуваної структури зверталося товариство «Schenker S-ka» з Білостоку щодо додаткового збору мита за 12 залізних бочок. Зважаючи на незаконність дій митної служби, Міністерство фінансів уповноважувало очільника «Дирекцію мит у Львові» скасувати платіжне доручення щодо додаткового стягнення суми 873,35 злотих (далі – зл.) митного збору за 12 порожніх залізних бочок, розмитнених для ввезення ріпакової олії [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 74. Арк. 79]. Сфера, в якій митниці зловживали службовим становищем – ввезення вживаного одягу зі США, що свідчило про низьку купівельну спроможність населення. Після проведеного розслідування виявилося, що 20 грудня 1924 р. митниця у Перемишлі повідомляла «Дирекцію мит у Львові» про те, що фірма «Reginie Halpern» із Кам'янки Волоської мала отримати відшкодування у розмірі 41,90 зл. за надміру сплачений митний збір. Однак при перевірці виявилося, що на партію вживаного одягу зі США вона взагалі не накладалася. Сплачена сума підлягала списанню, заповнену квитанцію необхідно було надати до митниці у Львові для подальших дій [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 71. Арк. 65]. Натомість комерційна структура «Frieda brand» сплатила митний тариф у розмірі 25,20 зл. Йшлося про ввезення вживаного одягу зі США [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 71. Арк. 71]. Аналогічна ситуація була з вживаними товарами зі США. Незаконно сплачено суму в розмірі 162,2 зл. Відповідно «Дирекція мит у Львові» вилучала митні декларації і квитанції про сплату зазначених сум для проведення службового розслідування [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 71. Арк. 69, 73, 75, 77, 79, 81]. 1 квітня 1925 р. митниця у Перемишлі надсилала до звіту та протоколу допит службовця, який перевіряв вантаж зі США й допустив халатність [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 72. Арк. 19].

15 лютого 1926 р. адміністрація «Дирекції мит у Львові» інформувала митницю в Перемишлі, що на підставі статті 11 пункту 4 регламенту положення про митні тарифи була фінансова заборгованість в розмірі 29,65 зл. перед Катериною Климко щодо ввезення нею партії вживаного одягу зі США, розмитненого місцевою митницею ще в січні минулого року. Вказану суму необхідно було повернути зазначеній особі лише після заповнення необхідних документів місцевою ґміною і поданих до митниці на відшкодування мита [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 200].

До «Дирекції мит у Львові» зі скаргою зверталося «Об'єднання хрещених чоловіків та жінок» з Кам'янця Бельського і просило митницю про звільнення від сплати мита «25 пакунків вживаного одягу, надісланого зі США» через митницю у Тарнові [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 242]. Шимон Вілнер, мешканець Стрия, повідомляв про те, що його рідна сестра Рифка Рейнхарз, громадянка США, надсилала вживаний одяг – сукні й взуття. Серед якого виявлено нове взуття для його дітей, тому митниця нарахувала податок в розмірі 150 зл., яке на прохання Ш. Вілнера, знижено до 70,55 зл. Однак воно перебувало в заставі до часу сплати мита [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 92. Арк. 24]. Зважаючи на обставини, 12 березня 1926 р. управління єврейської ґміни у Стрию видало Ш. Вілнерові, 48 років, одруженому, батькові чотирьох дітей «Свідоцтво убозтва», у якому зазначалося, що він не володів жодним рухомим і нерухомим майном, «…заробітку заледве вистарчало на скромне, убоге виживання з родиною». Мав борг 3080 зл. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 92. Арк. 25–26].

Департамент мит Міністерства фінансів уповноважував «Дирекцію мит у Мисловіцах» провести безмитне оформлення вантажу. Однак необхідно було звернутися до зазначеної митниці [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 243–244]. Ґмінна влада Кам'янця Бельського просила сприяння у вирішенні цього питання, наголошувала на тому, що «Об'єднання хрещених чоловіків та жінок» нараховувало понад 200 осіб, в основному безробітних [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 245–245 зв.]. У місцевому поштовому відділення зберігалося шість посилок з вживаним одягом для потреб вказаного товариства [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 246]. Йшлося про звернення Р. Кунітца з Кам'янця Бельського, у якому він стверджував, що вживаний одяг використовував не для власних потреб, «..ці посилки призначені для незаможних родичів відправників» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 248]. Відомо, що у березні поточного року він отримав чотири безмитні відправлення, тому й виникла підозра, що він або займався торгівлею вживаним одягом або був посередником між відправниками та одержувачами товару. Митниця передала справу до «Дирекції мит у Львові» для її вирішення [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 248]. Однак пункт 5 циркуляру Міністерства фінансів від 4 лютого 1920 р. передбачав звільнення від сплати мита ввезення вживаного одягу, надісланого з-за кордону [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 249]. Так, у «Декларації», поданій Р. Кунітцем, наголошувалося на тому, що «…пакунок, надісланий мені паном… з Америки, є подарунком і містить речі лише для мого особистого користування. При цьому я зобов'язуюсь нікому не віддавати отримані в подарунок речі та визнаю, що в майбутньому буду нести кримінальну відповідальність за вчинення злочинів» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 249, 251, 252].

Давид Гіршфельд, 62 років, безробітний, з Горлиці, повідомляв про те, що у вересні 1925 р. місцеве поштове відділення повідомляло його про отримання посилки. Тому, «…не маючи уявлення про її вміст і знаючи, що як бідна людина

я міг би скористатися пільгами, на які я мав право в цьому випадку, я зрозумів, що від мене вимагалася сплата митного збору в сумі 91,10 зл.» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 83]. Не маючи змоги оплатити вартість посилки, «…я позичив зазначену суму і досі не повернув цю заборгованість, тому що невдовзі після отримання відправлення у мене серйозно погіршився стан здоров'я, внаслідок чого я був змушений присвятити весь свій заробіток на покращення мого здоров'я». Просив відшкодувати вартість сплати посилки [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 83]. Маркус Лович, підприємець зі Львова, інформував «Дирекцію мит у Львові» щодо незаконних дій митниці з накладення додаткової оплати мита. На підставі платіжного доручення місцевої митниці його зобов'язували сплатити 185,85 зл. На його думку, неправильне визначення суми відбулося з вини митниці, яка помилково нарахувала занижену суму податку. «Я отримав матеріальні збитки, які неможливо відновити. Товар з нижчим митом я вже продав, розрахувавши ціну відповідно до мита, тому повинен сплатити додаткове мито з власних коштів» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 141. Арк. 92–92 зв.].

Фірма зі статусом міжнародного перевізника «Józ J. Leinkauf Sp. Akc.» при оплаті митного тарифу на замовлені інструменти, намагалася повернути надлишок від суми коштів переплати [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 70. Арк. 59]. Адміністрація парового млина у Жижневі повідомляла «Дирекцію мит у Львові» про надсилання товарно-транспортної накладної на вагон № 429901 та рахунок-фактуру митниці в Освенцімі за неправильно нараховане мито в розмірі 96,98 зл., отримані агрегати, на які не поширювалися правила сплати мита [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 106]. У повідомленні «Дирекції мит у Львові» йшлося про те, що імпортовані шевські машинки вагою 657 кг не підлягали митним пільгам, тому що дозвіл на їх ввезення закінчувався 30 червня 1927 р. Їх ввезено на митну територію значно пізніше [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 131. Арк. 20]. 24 лютого 1926 р. очільник ДМЛ повідомляв про продовження на один місяць, до 14 березня поточного року вивезення за кордон умовно розмитненого монтажного інструменту на підставі митної декларації (номер 15961) [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 196].

Приватне підприємство «J. Kapeller» із Тарнова, що торгувало сільськогосподарською технікою, швейними і друкарськими машинками, також вимагала повернення надміру сплаченого мита [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 73. Арк. 6]. 5 січня 1926 р. фірма «Nussbaum» із Кракова зверталася з приводу повернення місцевою митницею додаткового сплаченого мита. Представники комерційної структури наголошували на тому, що саме у цей день набув чинності новий митний тариф, що збільшував суму оплати митного тарифу з 10 – до 40 %. Митниця у Кракові неправильно тлумачила зміни, не беручи до уваги той факт, що 10 % знижка ще діяла, натомість нарахувала вартість сплати основного мита, збільшивши його на 40 % на партію імпортних

гумових плащів. Усього підлягала поверненню сума в розмірі 1913,35 зл. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 73. Арк. 5].

10 червня 1925 р. фірма «Gustav Boehm» – фабрика туалетного мила і парфумів у Кракові зверталася з приводу того, що митниця нарахувала доплати до митного тарифу в розмірі 173,50 зл. Вказана сума підпадала під дію митного правил. «Митне управління люб'язно виявляє ще раз уважну перевірку відповідного тарифу, щоб переконатися, що різниця, яка зараз заявлена, є результатом розрахунку мита відповідно до пункту 177/3а. Це нерозумно» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 70. Арк. 13]. Перевірка виявила, що «Дирекція мит у Львові» рекомендувала митниці відкликати платіжне доручення на зазначену суму як необґрунтоване, оскільки попередньо компанія мала назву «Mewa» – фабрика туалетного мила та парфумів, змінену 10 лютого 1925 р. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 70. Арк. 13].

Зареєстрована у Львові компанія «Franciszek Tahaczwski» придбала борошно у США. Після того імпортований товар прибув до Гамбурга, його завантажили у залізничний вагон (номер накладної 30858 від 21 липня 1925 р.) і відправили до пункту призначення (номер накладної 35737 від 24 липня 1925 р.). Позаяк про скасування митних знижок не було оголошено завчасно, залізничний вагон був орендований «Громадським банком» у Львові, «…маючи інші зобов'язання, я не поспішав купувати його раніше 1 серпня цього року, розраховуючи на те, що навіть якби скасування митних пільг відбулося, борошно не підлягало б сплаті мита, а я купив товар лише 6 серпня цього року. Коли я купив товарно-транспортну накладну, дізнався, що треба сплатити мито і заплатив на місцевій митниці за цей вагон вагою 15600 кг 1478,90 зл. у відповідності з доданою податковою декларацією» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 72. Арк. 64].

Власник Ф. Табачинський апелював до того, що цей «…платіж є для мене неочікуваною великою втратою, і я дуже прошу вас за те, що ці товари перетнули польський кордон і були у Львові 30 липня 1925 р. … у зв'язку з тим, що 1 серпня цього року на місцевій митниці не знали, що митні пільги скасовано, а тим більше, що вони не стосувалися товарів, які перетнули польський кордон, тому дуже прошу повернути сплачене мито» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 72. Арк. 65]. Бюрократична тяганина призвела до того, що лише 5 січня 1926 р. «Дирекція мит у Львові» розглянула справу Ф. Табачинського щодо повернення мита, тому що митні пільги діяли до 31 липня 1925 р., тобто до того часу, коли імпортоване борошно вже було у Львові. Враховуючи викладене, власник імпортованого товару мав право на відшкодування суми у розмірі 1478,90 зл. З аналізу архівної справи невідомо чи вказана особа отримала відшкодування [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 72. Арк. 70–72, 74].

Митниця в Кракові інформувала «Дирекцію мит у Львові» про те, що місцевий мешканець Яків Ієшенбаум скаржився на неправильно застосовані митні правила щодо отримання ним вантажу. Йшлося про вироби з бавовни,

які митниця оцінила як вовняні, відповідно й вартість розмитнення зросла на 76,65 зл. «Я надсилаю всі зазначені документи, а також сертифікат на товар і прошу митне управління після перевірки звільнити мене від несправедливого покарання» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 114]. Арон Маркус з Жешува звертався до «Дирекції мит у Львові» з приводу неналежного оформлення митних зборів, поточних додаткових виплат в розмірі 684,35 зл. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 132–132 зв, 133]. Адвокат Ігнатій Маглер інформував «Дирекцію мит у Львові» про те, що його клієнт М. Браунер з Кракова вимагав виплати суми додаткових митних зборів у розмірі 200 зл. в триденний термін, в противному разі обіцяв подати скаргу про її виплати в судовому порядку [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 128. Арк. 19].

Фірма «Langer i Nadel» з Кракова повідомляла «Дирекцію мит у Львові» про те, що за чотири ящики з біжутерією вагою 423 кг заплачено мито в розмірі 1167,65 зл., поверненню підлягала сума 467,10 зл. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 129. Арк. 58]. Департамент мит Міністерства фінансів інформувала «Дирекцію мит у Львові» про те, що «Спілка прихильників пожежної охорони у Львові» зверталася з проханням продовжити надання пожежним частинам міста митних пільг, що діяли з 1920 р., позаяк вони не змогли їх імпортувати необхідне обладнання. «Одразу після війни східні воєводства були знищені, польська промисловість ще не могла задовольнити всіх потреб, пов'язаних з відбудовою країни, на сьогодні обставини змінилися, і тепер імпортне протипожежне обладнання вкрай необхідне і чи може бути звільнене від мит на підставі постанови, виданої сім років тому?» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 129. Арк. 1].

Фірма «Ch. F. Leistner» із Кракова подавала скаргу, у ній йшлося про те, вона «винесена з порушенням усіх принципів верховенства права, правової безпеки та правових норм» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 107]. Зокрема, на думку юристів фірми, виплата переплати митного боргу відбувалася упродовж 30 днів у відповідності зі статтею 16 митного кодексу від липня 1924 р., а не через півтора року після внесення основною суми вартості товару. «В жодному разі не можна вимагати переплату через 30 днів через нібито неправильно застосовану позицію щодо сплати мита митним органом, який належним чином оподатковував товари» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 107 зв.]. Компанія «Ch. F. Leistner» вважала, так звані «переплати» були незаконними, оскільки суперечили положенням про митні збори, тому постанова Міністерства фінансів від 5 липня 1925 р. і № 80 від квітня 1926 р. були недійсними, позаяк закон не мав зворотної сили [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 107–107 зв., 108].

Міністерство фінансів не приймало до уваги звернення товариства «Salomon HIRSCH» з Кракова щодо «правильності» донарахування митних платежів [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 72]. Фірма «H. Mendelsohn» зверталася з проханням про відшкодування вартості сплати мита, оформленого митницею в Перемишлі з долученням експортної квитанції. Сума якого так і не буда відшкодована [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 115. Арк. 3]. Компанія

«J. Goldmann» з Кракова оскаржувала платіжне доручення, видане місцевою митницею в розмірі 67,90 зл. на відправлені – один трикотажний жилет, хустки зі штучного шовку. Митниця вимагала покрити вказану вартість сплати мита, мотивуючи це тим, що це були чоловічі шарфи, зв'язані з натурального матеріалу [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 120].

Міністерство фінансів інформувало «Дирекцію мит у Львові» про те, що фірма «Lazars Bross» з Кракова оскаржувала резолюцію місцевої митниці щодо додаткової переплати мита в розмірі 196,80 зл. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 128. Арк. 55]. Податкова інспекції Львова інформувала про додаткове стягнення мита з місцевої фірми «J. Torten» в розмірі 1750,50 зл. на рахунок митниці першого класу в Перемишлі [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 130. Арк. 32 зв.]. 6 квітня 1926 р. Департамент мит Міністерства фінансів вимагав у «Дирекції мит у Львові» інформації про проведення митного контролю на підприємстві «Hugo Wattman» у зв'язку з розпорядженням від 15 лютого 1924 р. [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 92. Арк. 105]. Йшлося про надання пільгового митного оподаткування на імпортовані вантажів і одноразову перевірку їх використання у виробничих умовах для підтвердження практичного застосування. Так, 16 березня 1926 р. «Дирекція мит у Львові» здійснювала планову перевірку одного із товариств, що займалося торгівлею деревини. Як виявилося, чотири партії деревини воно придбало у чеської компанії «Tarnowskie Góry» безкоштовно, тому й виникла потреба перевірити транспортні та митні документи. За нашими підрахунками, загальна заборгованість складала 43,45 зл. Однак митниця резюмувала, що «…незважаючи на всі зусилля, ми не можемо задовольнити запити на оплату, оскільки у нас немає відповідних доказів, і нам важко сьогодні, після більш ніж року, подавати будь-які претензії…» [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 93. Арк. 322].

Настільки проблема зі зловживаннями службовим становищем митних органів була масовою, що 15 квітня 1926 р. Департамент мит Міністерства фінансів повідомляв «Дирекцію мит у Львові» у листі під грифом «Негайне» про виконання наказу щодо виправлення списків зарахованих мит [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 92. Арк. 102]. Так, 30 квітня 1926 р. «Дирекція мит у Львові» інформувала фірму «S. і A. Lajzerowicz і Ska» з Беджина про те, що в результаті неточності, у вантажі, поданому до митного оподаткування, у відповідності з оригіналами декларацій, були еластичні стрічки з віскози та бавовни. Внаслідок чого митниця не отримала суми в розмірі 760,50 зл., позаяк декларант задекларував весь товар, а не окремо матеріали з віскози та бавовни [ЦДІАЛ України. Ф. 162. Оп. 1. Спр. 94. Арк. 33].

Висновки. У статті досліджено зловживання службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої упродовж 1920–1927-х рр. Висвітлено особливості їх проявів у додаткових й необґрунтованих нарахуваннях сплати податку, відсутності загальнодоступної інформації щодо термінів дії пільгових умов експорту та імпорту товарів і вантажів, «різночитань» нормативно-правової документації, відсутності на початковому

етапі формування достатньо кваліфікованих фахових кадрів, їх низького матеріального становища, слабкого контролю з боку інспекторатів митної варти, «Дирекції мит у Львові» та Департаменту мит Міністерства фінансів.

Література

1. Кулик С. Дефініція контрабанди міжвоєнного періоду як соціально-економічного явища та її моральні аспекти. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції* (13–14 травня 2022 року, м. Тернопіль). Тернопіль: Вектор; ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 162–164.
2. Кулик С. Ю. Підготовка кадрів митної служби у Речі Посполитій (20-ті рр. ХХ ст.). *Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Кременчук, 9 лютого 2023 р.): у 3 ч. Кременчук: ЦФЕНД, 2023. Ч. 3. С. 25–26.
3. Кулик С. Ю. Умови та особливості переміщення транспортних засобів через митні кордони речі посполитої у міжвоєнний період. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки.* Том 34 (73) № 1. Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 86–91.
4. Кулик Соломія. Підготовка кадрів митної служби Дирекцією мит у Львові (1920-ті рр.). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імен Івана Огієнка. Історичні науки. 2023*. Том 39. С. 217–230.
5. Кулик С. Особливості польсько-радянської угоди 1925 р. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи.* Том XIV: Виміри сталого розвитку в теорії та практиці / ред.: Я. Ґжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький. Конін-Ужгород-Перемишль-Херсон: Посвіт, 2023. С. 23–24.
6. Іван Зуляк, Соломія Кулик. Функціонування Центральної школи митної варти в Ґурі Кальварії (1925 р.). XIV *Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція. Тези доповідей*. Чернівці, 27–28 жовтня 2023 р. Наук. редак. О. В. Доброжанський. Чернівці: Технодрук, 2023. С. 223–225.
7. Сай Н. Я. Становлення та розвиток митної справи на західноукраїнських землях з IX ст. до 90-х рр. XX ст. (на матеріалах Львівської митниці). Дис.... канд. юр. наук. Львів, 2011. 185 с.
8. Русенко С. Державне забезпечення Польщею захисту свого східного кордону. *Шоста міжнародна наукова школа-семінар «Історія торгівлі, податків та мита». Тези доповідей* (Дніпропетровськ, 11–12 жовтня 2012 р.). С. 55–56.
9. Маложон О. І. Історія виникнення і розвитку митної справи в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 2. 2017. С. 143–147.
10. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 162. Оп. 1.

References

1. Kulyk S. Definitsiia kontrabandy mizhvoiennoho periodu yak sotsialno-ekonomichnoho yavyshcha ta yii moralni aspekty. *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid: zbirnyk* tez IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (13–14 travnia 2022 roku, m. Ternopil). Ternopil: Vektor; TNPU im. V. Hnatiuka, 2022. S. 162–164. (in Ukrainian)
2. Kulyk S. Yu. Pidhotovka kadriv mytnoi sluzhby u Rechi Pospolytii (20-ti rr. KhKh st.). *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku nauky, osvity, tekhnolohii ta suspilstva: zbirnyk tez dopovidei mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kremenchuk, 9 liutoho 2023 r.): u 3 ch. Kremenchuk: TsFEND, 2023. Ch. 3. S. 25–26. (in Ukrainian)
3. Kulyk S. Yu. Umovy ta osoblyvosti peremishchennia transportnykh zasobiv cherez mytni kordony rechi pospolytoi u mizhvoiennyi period. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Istorychni nauky.* Tom 34 (73) № 1. Vydavnychyi dim «Helvetyka», 2023. S. 86–91. (in Ukrainian)
4. Kulyk Solomiia. Pidhotovka kadriv mytnoi sluzhby Dyrektsiieiu myt u Lvovi (1920-ti rr.). *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imen Ivana Ohiienka. Istorychni nauky*. 2023. Tom 39. S. 217–230. (in Ukrainian)
5. Kulyk S. Osoblyvosti polsko-radianskoi uhody 1925 r. *Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy.* Tom KhIV: Vymiry staloho rozvytku v teorii ta praktytsi / red.: Ya. Gzhesiak, I. Zymomria, V. Ilnytskyi. Konin-Uzhhorod-Peremyshl-Kherson: Posvit, 2023. S. 23–24. (in Ukrainian)
6. Ivan Zuliak, Solomiia Kulyk. Funktsionuvannia Tsentralnoi shkoly mytnoi varty v Guri Kalvarii (1925 r.). *KhIV Bukovynska mizhnarodna istoryko-kraieznavcha konferentsiia. Tezy dopovidei.* Chernivtsi, 27–28 zhovtnia 2023 r. Nauk. redak. O. V. Dobrzhanskyi. Chernivtsi: Tekhnodruk, 2023. S. 223–225. (in Ukrainian)
7. Sai N. Ya. Stanovlennia ta rozvytok mytnoi spravy na zakhidnoukrainskykh zemliakh z IKh st. do 90-kh rr. KhKh st. (na materialakh Lvivskoi mytnytsi). Dys.... kand. yur. nauk. Lviv, 2011. 185 s. (in Ukrainian)
8. Rusenko S. Derzhavne zabezpechennia Polshcheiu zakhystu svoho skhidnoho kordonu. *Shosta mizhnarodna naukova shkola-seminar «Istoriia torhivli, podatkiv ta myta». Tezy dopovidei* (Dnipropetrovsk, 11–12 zhovtnia 2012 r.). S. 55–56. (in Ukrainian)
9. Malozhon O. I. Istoriia vynyknennia i rozvytku mytnoi spravy v Ukraini. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. Vypusk* 2. 2017. S. 143–147. (in Ukrainian)
10. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv. F. 162. Op. 1.